

Chiarello proti Německu, rozsudek ze dne 20. 6. 2019 - Právo na slyšení v přiměřené lhůtě v kontextu zániku postavení oběti porušení Úmluvy při snížení (podmíněného) trestu odnětí svobody

Stěžovatel: Chiarello

Žalovaný stát: Německo

Číslo stížnosti: 497/17

Datum: 20.06.2019

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: oběť porušení Úmluvy, přiměřená lhůta/délka řízení, spravedlivý proces

Český právní řád: zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRAVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2020

Chiarello proti Německu, rozsudek ze dne 20. 6. 2019

Právo na slyšení v přiměřené lhůtě v kontextu zániku postavení oběti porušení Úmluvy při snížení (podmíněného) trestu odnětí svobody

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí se vyjadřuje k problematice poskytnutí zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku trestního stíhání ve formě snížení trestu. Specifická je zde okolnost, že výkon trestu, který byl stěžovateli uložen, byl podmíněně odložen a k poskytnutí odškodnění by tak dle názoru stěžovatele došlo pouze v případě, pokud by se dopustil dalšího trestného činu a původní trestný čin by byl na něm vykonán. S tímto názorem se Soud neztotožnil, když uzavřel, že i takové odškodnění poskytnuté na národní úrovni zbavuje stěžovatele postavení oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy.

Tím dané rozhodnutí dále rozvíjí judikaturu Soudu, která byla pro podobné případy (avšak ve vztahu k nepodmíněným trestům odnětí svobody) opakovaně reflektována v judikatuře Nejvyššího soudu

(například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2640/2010; nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. [30 Cdo 2310/2012](#), uveřejněný pod číslem 60/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

(Zpracoval JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel je německým státním příslušníkem, jenž vykonával pracovní činnost ve vězeňské službě. Spolu s dalšími osobami byl obviněn z přijetí úplatku v souvislosti s tím, že došlo k propašování telefonu do prostor příslušné věznice. V rámci zahájeného trestního řízení, které probíhalo postupně na čtyřech stupních vnitrostátní soudní soustavy, byl stěžovatel pravomocně odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody na dobu osmi měsíců, přičemž vyšší soud prohlásil – s ohledem na stěžovatelem nezaviněnou nadměrnou délku řízení – dobu tří měsíců z uloženého trestu za již vykonanou, když uznal, že došlo k dílčím průtahům ze strany soudních orgánů.

Nastala tak situace, kdy stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu kratší, než ke které by byl odsouzen v případě absence průtahů v řízení, nicméně toto „odškodnění“ za uvedené průtahy by se vzhledem k podmíněné povaze trestu vůči němu hmatatelně projevilo až v případě, že by se stěžovatel dopustil dalšího trestného činu ve zkušební době, a došlo by tak k jeho skutečnému uvěznění.

Zejména na základě uvedeného stěžovatel před Soudem namítal porušení svého práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nadměrné délky trestního řízení. Soud jednomyslně rozhodl, že ze strany vnitrostátních orgánů k založení tvrzeného porušení jeho práva nedošlo, neboť snížení rozsahu hrozby jeho uvěznění nebylo pouze teoretické, ale představovalo dostatečné a adekvátní odškodnění (ostatně o snížení uloženého trestu se jednalo), a stěžovatel tak pozbyl postavení „oběti“ ve smyslu čl. 34 Úmluvy.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

(...)

35. Stěžovatel namítal, že délka trestního řízení vedeného vůči němu byla nepřiměřená, a tedy v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jenž zní následovně:

„Při určování (...) jakéhokoli trestního obvinění proti němu má každý právo na (...) slyšení v přiměřené lhůtě (...) soudem (...)“

(...)

1. Věcné posouzení
2. Přiměřenost délky řízení
3. b) Posouzení Soudu
4. Soud opakuje, že „přiměřená lhůta“ v trestních věcech, na niž odkazuje čl. 6 odst. 1 Úmluvy, začíná běžet od okamžiku, kdy je osoba „obviněna“. [Přičemž] „trestní obvinění“ je zde od momentu, kdy je osoba způsobilým orgánem formálně zpravena o podezření, že se dopustila trestného činu, nebo kdy její situace byla podstatně ovlivněna jednáním orgánů následkem podezření vůči ní (viz Simeonovi proti Bulharsku [VS], č. 21980/04, bod 110, EÚLP 2017 [výňatky]; a Ibrahim a ostatní proti Spojenému království [VS], č. 50541/08, a tři další, bod 249, EÚLP 2016). V trestních věcech lhůta, která má být brána v úvahu, zahrnuje celé

předmětné řízení, včetně řízení odvolacího (viz König proti Německu [VS], č. 6232/73, bod 98, 28. 6. 1978) a řízení před Spolkovým ústavním soudem (viz Kaemena a Thöneböhn proti Německu, č. 45749/06 a 51115/06, bod 61, 22. 1. 2009).

5. Přiměřenost délky řízení je nutno posuzovat ve světle zvláštních okolností věci, a to s přihlédnutím k měřítkům stanoveným v judikatuře Soudu, zejména složitosti případu, jednání stěžovatele i způsobilých orgánů a podstatě toho, co bylo pro stěžovatele v sázce (viz, kromě řady jiných případů, Pélissier a Sassi proti Francii [VS], č. 25444/94, bod 67, EÚLP 1999-II; Uhl proti Německu, č. 64387/01, bod 27, 10. 2. 2005; a Abdoella proti Nizozemsku, 25. 11. 1992, bod 24, řada A č. 248-A).
6. Pokud se jedná o okolnosti projednávané věci, Soud má za to, že příslušná lhůta začala běžet 14. 1. 2008, tedy dne, kdy byl stěžovatel předvolán k výslechu a zpraven o obviněních vůči němu. Soud přitom poznamenává, že stěžovatel neprokázal, proč a jak měl být o svém obvinění zpraven před tímto datem, a proč měla lhůta začít běžet již 3. 1. 2008. Rovněž poznamenává, že ze spisu nevyplývají žádné indicie o tom, že by měl stěžovatel mít povědomí o jeho trestním vyšetřování před 14. 1. 2008. Nadto má Soud za to, že tvrzení vlády o tom, že by lhůta neměla začít běžet před 13. 5. 2008, je třeba považovat za nepřesvědčivá, a to ve světle skutečnosti, že stěžovatel byl [v tuto dobu] o svých obviněních již informován.
7. Běh lhůty neskončil okamžikem, kdy rozhodnutí nabylo právní moci, jak bylo namítáno vládou, ale až 4. 7. 2016 vydáním rozhodnutí Spolkového ústavního soudu (viz výše uvedený rozsudek ve věci Kaemena a Thöneböhn, bod 61). V souhrnu lze říci, že trestní řízení trvalo osm let a pět měsíců na čtyřech stupních soudní soustavy, s jedním postoupením věci odvolacím soudem k soudu krajskému.
8. Pokud se jedná o přiměřenost délky této lhůty, Soud v první řadě poznamenává, že věc stěžovatele, ve které byl obviněn z přijetí úplatku, nebyla sama o sobě zvláště složitá. Zahrnovala nicméně sedm spoluobviněných, ve všech případech zastoupených obhájci, a komplexní dokazování, zahrnující záznamy telekomunikačního provozu. Soud má za to, že zejména vysoký počet spoluobviněných a množství důkazů přispěly mimo jiné k dlouhé lhůtě mezi obviněním stěžovatele a prvním jednáním před okresním soudem. Dále poznamenává, že tato lhůta byla prodloužena opravným prostředkem podaným jedním ze spoluobviněných proti odmítnutí přidělit mu konkrétního obhájce. Soud je toho názoru, že ačkoliv toto zpoždění nelze přičítat jednání stěžovatele, nemůže být dáváno k tíži ani vládě.
9. Soud rovněž shledává, že žalobce nebyl umístěn do vazby a nebyl pro něj v sázce závažný trest. Nicméně řízení mělo značné dopady do jeho sociální sféry, když bylo v sázce jeho zaměstnání ve státní službě.
10. S ohledem na průběh řízení došlo k průtahům jen mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, což bylo uznáno krajským soudem v jeho rozsudku, stejně jako vládou. Nebýt tohoto období, dospívá Soud k závěru, že ve světle výše uvedených rozličných faktorů by celková délka řízení nebyla nadměrná a v kontextu čl. 6 odst. 1 Úmluvy by ji bylo možno nadále považovat za přiměřenou.
11. Ztráta postavení oběti

(...)

1. b) Posouzení Soudu

2. Soud opakuje, že rozhodnutí či opatření příznivé pro stěžovatele není v zásadě dostačující k tomu, aby ho zbavilo jeho postavení „oběti“ porušení práva ve smyslu Úmluvy, ledaže by vnitrostátní orgány výslovně či materiálně uznaly a následně poskytly odškodnění za porušení Úmluvy [viz mimo jiné Scordino proti Itálii (č. 1) (VS), č. 36813/97, bod 180, EÚLP 2006-V, s dalšími odkazy].
3. Pokud se jedná o odškodnění, jež musí být stěžovateli poskytnuto k nápravě porušení práva vyplývajícího z Úmluvy na vnitrostátní úrovni, podle soudu toto závisí na veškerých okolnostech případu, a to zejména s přihlédnutím k povaze shledaného porušení Úmluvy. Ve

věcech týkajících se porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu nadměrné délky trestního řízení Soud opakovaně shledal, že odškodnění může být zejména poskytnuto přiměřeným snížením délky trestu odnětí svobody osobě, která byla uznána vinnou, jednoznačným a identifikovatelným způsobem, či zastavením trestního řízení z důvodu jeho nadměrné délky [viz Ommer proti Německu (č. 1), č. 10597/03, bod 68, 13. 11. 2008, s dalšími odkazy; Ščensnovičius proti Litvě, č. 62663/13, bod 92, 10. 7. 2018; a Malkov proti Estonsku, č. 31407/07, bod 40, 4. 2. 2010]. V dalších případech týkajících se délky řízení může odškodnění za jeho nadměrnou délku představovat finanční náhrada a předmětná osoba poté nemůže dále uplatňovat své postavení oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy (viz Scordino, cit. výše, bod 181).

4. Co se týká skutkových okolností projednávané věci, Soud poznamenává, že krajský soud výslovně uznal, že trestní řízení bylo nadměrně dlouhé z důvodu průtahů, ke kterým došlo mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, jež nebyly přičitatelné stěžovateli. Soud dále konstatuje, že stěžovateli nebyla poskytnuta žádná finanční náhrada a ani nedošlo k zastavení jeho trestního řízení z důvodu jeho nadměrné délky. Zůstalo tedy otázkou, zda byla délka odsouzení stěžovatele k trestu odnětí svobody zkrácena jednoznačným a identifikovatelným způsobem.
5. Soud podotýká, že vláda uvedla, že stěžovateli byl udělen mírnější trest, když krajský soud vzal při jeho určování v potaz rovněž celkovou délku řízení. Nicméně současně poznamenává, že krajský soud neodkázal na průtahy mezi 30. 1. 2013 a 11. 2. 2015, ale čas, který uběhl od údajného spáchání trestného činu na konci roku 2006 (...). Nelze tudíž mít za to, že by krajský soud v rámci svého rozsudku jednoznačně uznal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Navíc snížení trestu tvrzené vládou není identifikovatelné, neboť trvání řízení bylo jedním z mnoha aspektů, které byly krajským soudem brány v úvahu při určování jeho výše.
6. I přes to však Soud rovněž podotýká, že tři měsíce odnětí svobody stěžovatele byly prohlášeny za vykonané. V této souvislosti rovněž poznamenává, že trest byl uložen jako podmíněný a, jak zdůraznil Federální nejvyšší soud (...) i jak předložily strany, odškodnění by bylo přiznáno, jen pokud by došlo k přeměně na nepodmíněný trest. Záleží tedy na tom, zda by měl stěžovatel prospěch ze snížení výměry uloženého trestu odnětí svobody pouze v případě, že by opětovně spáchal trestný čin v rámci zkušební doby. Nicméně dle názoru Soudu takováto forma odškodnění není pouze teoretická, nýbrž snižuje hrozbu uvěznění, jež je s podmíněným trestem odnětí svobody neoddělitelně spjata, když jeho délku snižuje z osmi měsíců na pět, a to tudíž jasným a identifikovatelným způsobem. Pro tento závěr není podstatné, že toto snížení neovlivnilo další důsledky podmíněného trestu odnětí svobody.
7. Za těchto okolností Soud dospěl k závěru, že prohlášení tří měsíců trestu odnětí svobody stěžovatele za vykonané představovalo dostatečné a adekvátní odškodnění. Stěžovatel tudíž nemůže být nadále považován za oběť ve smyslu čl. 34 Úmluvy. Soud proto dospěl k závěru, že k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo, a tudíž přijímá námitku vlády.

VÝROK

Z těchto důvodů se Soud jednomyslně

1. Připojuje k námitce vlády ohledně postavení stěžovatele jako oběti;
2. Prohlašuje stížnost týkající se čl. 6 odst. 1 Úmluvy (délka řízení) za přípustnou;
3. Rozhoduje, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (délka řízení) a přijímá námitku vlády ohledně postavení stěžovatele jako oběti.

(Zpracoval Mgr. Bc. Jan Bena)